

Sundhedsministeriet

Enhed: ELU
Sagsbeh.: DEPMJK
Koordineret med:
Sagsnr.: 2206635
Dok. nr.: 2270599
Dato: 23-05-2022

TALEPAPIR

Det talte ord gælder
[Folketinget den 22. juni 2022]

Besvarelse af samrådsspørgsmål K

Samrådsspørgsmål K stillet af Martin Geertsen (V) og Torsten Schack Pedersen (V) til sundhedsministeren:

”Hvad kan ministeren oplyse om Statens Serum Instituts indkøb for angiveligt 3,9 mia. kr. uden udbud i forbindelse med håndteringen af corona-epidemien samt ministerens og ministeriets eventuelle involvering i sagen?

Der henvises til artiklen "SSI købte for 3,9 milliarder kroner uden udbud" fra Politiken.dk den 14. april 2022.

<https://politiken.dk/indland/art8710157/SSI-købte-ind-gennem-22-må-neder-uden-et-eneste-udbud.>”

[Tale begynder her]

[Indledning]

Jeg er blevet bedt om at redegøre for, hvad der kan oplyses om SSIs indkøb – det her beløb uden udbud – og min og mit ministeriums involvering i disse indkøb.

[Ministerens involvering i manglende udbud]

Jeg vil indledningsvist beskrive den ansvarsfordeling, der har været ved de omtalte indkøb.

SSI har hjemmel i sundhedsloven. SSI skal bl.a. sikre forsyning af vacciner samt indgå i det operationelle beredskab mod smitsomme sygdomme. Det er det grundlæggende ansvar SSI har.

Hertil blev SSI under pandemien udpeget som ansvarlig for distribution af covid-19 vacciner. SSI har derudover en central rolle i Test center Danmark, der som bekendt blev opbygget under SSI til at varetage den, og det var jo en massiv testindsats i Danmark. En af de største ud fra befolkningstal, der har været i verden.

Sundhedsministeriets departement godkender de indsatser, der er blevet igangsat i ministeriets koncern ifm. bekæmpelse af covid-19. Også indsatser hos SSI. Men det er SSI, der har stået for de omtalte indkøb, herunder de konkrete juridiske vurderinger. Det betyder altså, at jeg som minister ikke er blevet inddraget i tilrettelæggelsen af de omtalte indkøb.

[Om udbudsloven og mulighed for undtagelser]

Nu vil jeg kort komme ind på de bestemmelser i udbudsloven, som SSI har anvendt i forbindelse med de indkøb, som er beskrevet i den artikel som man henviser til.

Helt overordnet er formålet med udbudsloven at fastlægge procedurerne for offentlige indkøb. Loven skal sikre effektiv konkurrence, og at der opnås bedst mulig udnyttelse af de offentlige midler.

Derfor kan man ikke understrege nok, vigtigheden af, at en offentlig myndighed under almindelige omstændigheder selvfølgelig skal sende opgaver i udbud i overensstemmelse med udbudslovens formål.

Hertil kan jeg også tilføje, at SSI i perioden 2020 til 2022 gennemførte 34 EU-udbud, samt 199 miniudbud. Heraf er 8 af EU-udbuddene og 137 miniudbud er foretaget på vegne af Sundhedsministeriet.

Og nu bliver det lidt teknisk, men jeg vil alligevel gerne redgøre for de to bestemmelser i udbudsloven, som SSI har anvendt ifm de indkøb, som der spørges til i samrådsspørgsmålet.

For det første er der udbudslovens § 80, stk. 5, hvor en myndighed i helt særlige tilfælde kan foretage indkøb uden at gennemføre et udbud. Denne betingelse kan kun anvendes i strengt nødvendigt omfang. Det er, hvis myndigheden ikke har kunnet forudse begivenheder, som gør det umuligt at overholde fristerne for et udbud.

En anden bestemmelse i udbudsloven er § 80, stk. 3, nr. 2. En myndighed kan efter denne bestemmelse anvende udbud med forhandling uden forudgående offentliggørelse, når varen kun kan leveres af én bestemt leverandør pga. manglende konkurrence af tekniske årsager.

[Epidemiologisk situation under indkøb]

Før jeg gennemgår de konkrete indkøb, vil jeg kort opridse den epidemiologiske situation, som var i den periode, hvor indkøbene er foretaget. Og hvor adgangen til både test og vacciner, test udstyr, var helt afgørende for, at Danmark klarede sig godt igennem covid-19-epidemien som det var tilfældet.

Pandemien har haft karakter af mange uforudsete forløb. Det betød bl.a., at behovet for udstyr, forbrugsvarer mv. opstod løbende, og skulle anskaffes hurtigt. Beslutninger om opskalering i testkapaciteten er gennem pandemien blevet truffet med korte aftræk, og varerne har skullet skaffes hurtigt. Samtidig må man sige at konkurrencen både på det europæiske og det globale marked har været enorm stor i de her vinduer, hvor vi jo i Danmark og i resten af verden har kunnet se pludselige stigninger.

Hvis man starter med at skrue helt tilbage til marts 2020 var der global mangel på både test og værnemidler. SSI har oplyst, at det resulterede i en global ”støvsugning” af markedet, hvor der opstod et ”først-til-mølle” princip, fordi produktionen ikke kunne følge med efterspørgslen.

Påvirkningen og presset på markedet fortsatte i 2021 og 2022, hvor netop de her bølger af Delta og Omikron igen fik verdensmarkedet støvsuget for varer. Samtidig påvirkede internationale restriktioner også markedet.

SSI oplevede i efteråret 2020 og frem til foråret 2022 derfor en fortsat presset global forsyningskæde, hvilket påvirkede deres ellers planlagte udbudsstrategi. Tid var kort sagt den afgørende faktor, bl.a. for at sikre tilstrækkelige PCR-test i et fortsat overophedet globalt marked.

SSI har i samarbejde med forskellige instanser, herunder NOST og regionerne, og i tæt samarbejde med Styrelsen for Forsyningssikkerhed, haft en indkøbsstrategi for bl.a. test under hele pandemien. Serum Institutet har oplyst, at de fandt det nødvendigt at afgive ordrer 6 måneder frem i tiden for at sikre, at Danmark kunne bibeholde sin status som en prioriteret kunde. De vurderer, at netop denne strategi har været med til at sikre vores evne til at kunne teste under hele pandemien.

[Tidslinje for indkøb af test, sprøjter og kanyler]

Og så til de konkrete indkøb, som er omtalt i Politiken. Til brug for min besvarelse har jeg bedt SSI om en beskrivelse af disse indkøb.

[Opstartsfasen for indkøb af test forår/sommer 2020]

Vi starter med opstartsfasen for indkøb, og det er altså forår og sommer 2020.

Som tidligere nævnt har SSI haft en central rolle som en del af Testcenter Danmark. Der var i den forbindelse akut behov for ressourcer og kompetencer til en hurtig etablering.

SSI har oplyst mig følgende om indkøb af varer i den indledende fase. Og jeg citerer:

”De indledende anskaffelser i forbindelse med den akutte etablering blev foretaget af Novo Nordisk. Der er i pandemiens indledende fase indkøbt varer i samarbejde med eksterne konsulenter og samarbejdspartnere.” [Citat slut.]

Novo Nordisk og de eksterne konsulter, herunder McKinsey, overlod ansvaret for koordinering af indkøb til SSI tilbage i august efter den indledende fase. Altså i august 2020 gik ansvaret tilbage til SSI. Men under hele perioden har det været SSI, der har haft ansvaret for de juridiske vurderinger af indkøbene.

[Tidslinje for indkøb af sprøjter og kanyler]

Som jeg nævnte før, blev SSI udpeget som ansvarlig for distribution af covid-19-vacciner i Danmark med tilhørende sprøjter og kanyler.

På baggrund af SSI's markedsundersøgelser var det ultimo september 2020 deres forventning, at der ville opstå en ekstraordinær stor global efterspørgsel på sprøjter og kanyler. Og dermed stor risiko for, at producenterne ikke ville kunne følge med efterspørgslen.

Vi skal altså tilbage til efteråret 2020. Det var der, hvor verdens lande gjorde sig klar til at kunne gennemføre vacciner.

SSI vurderede på dette grundlag i oktober 2020, trods de manglende informationer om eller kendskab til de enkelte covid-19-vacciner, at det var nødvendigt at bestille sprøjter og kanyler hurtigst muligt, hvis SSI skulle kunne sikre forsyningen til den danske vaccinationsindsats.

SSI estimerede i oktober 2020, at der i Danmark skulle gennemføres i alt 14,3 mio. vaccinationer.

SSI har oplyst, at de på baggrund af en indledende markedsundersøgelse har vurderet virksomheden Hounisen Laboratorieudstyr A/S som den primære leverandør, da de havde den korteste leveringstid og de bedste priser. Derudover levede de op til kravet om, at sprøjterne kunne mindske ”spild-vaccine”, så alle vaccinedråber blev udnyttet optimalt.

Og i dag, som der også blev sagt fra Martin Geertsens side, er det lidt på bagkant, men jeg kan huske, at med hver vaccinelevering var det afgørende, at vi fik så mange doser og kunne få så mange doser op af de leverancer. Først var det fem, så blev det seks, så blev det syv for hver enkelt. Der kan det siges, at der var mange lande, som kiggede på Danmark og sagde, at vi åbenbart havde foretaget et godt indkøb når det handlede om de her sprøjter, så man kunne få mest muligt op uden at have spildt. Det var især afgørende i starten. Vacciner var en knap ressource.

[Sammenligning med indkøb i andre nordiske lande]

I artiklen fra Politiken, som samrådsspørgsmålet henviser til, nævnes det, at Sverige kunne foretage udbud i efteråret 2021, hvor SSI ikke har foretaget udbud ifm. indkøb af vacciner. Til dette siger SSI følgende, og jeg citerer:

”Ifm. indkøb af vacciner har SSI oplyst, at de i efteråret 2021 godt kunne have gennemført et udbud, men grundet den lange leveringstid der var på markedet for sprøjter og kanyler, var vurderingen, at det først havde været muligt at få levering efter 3-6 måneder af de rette sprøjter og kanyler, som bruges i Danmark. Dette ville altså være alt for sent i forhold til den meget fremskredne vaccinationskalender, vi havde i Danmark.” **[Citat slut.]**

Det kan hertil nævnes, at SSI i starten af 2021 blev kontaktet af både Sverige og Island, som manglede sprøjter og kanyler.

SSI har over for ministeriet understreget, at verdensmarkedets overophedning samt presset på globale forsyningskæder fortsatte i perioder med relativ ro i smittetrykket, som fx sommer/efterår 2021 i Danmark.

[Indkøb af test i efteråret/vinteren 2021]

I oktober 2021 var der som bekendt igen en stigning i både antal testede og antal positive. SSI har oplyst, at de på trods for denne stigning igangsatte og gennemførte et hasteudbud. De igangsatte udbuddet, da der var et stort fokus på efterlevelse af udbudsstrategien i SSI. Styrelsen modtog ingen tilbud på baggrund af hasteudbuddet.

Det er SSIs vurdering, at vi i oktober 2021 befandt os i en situation, hvor udviklingen globalt gik så stærkt, at det ikke har kunnet lade sig gøre at gennemføre udbud på køb af varer til test henover vinteren 2021/2022. På grund af den massive globale efterspørgsel har SSI derfor vurderet, at indkøbene i efteråret 2021 var omfattet af udbudslovens § 80, stk. 5 – altså indkøb med direkte tildeling.

Ud over udbudslovens § 80, stk. 5 har SSI indkøbt i henhold til udbudslovens § 80 stk. 3, nr. 2. Der er mange tekniske overvejelser og argumentationer bag SSI's indkøb, som de har foretaget uden udbud på baggrund af denne bestemmelse. Fx var dette tilfældet ved indkøb af 2D mikrorør, som anvendes ved PCR-test. På grund af den store opskalering af testkapaciteten blev der investeret i robotter, hvis formål var at tage låg af og på mikrorørene. Af ophavsmæssige årsager er der ingen andre mikrorør på markedet, som er kompatible til disse robotter.

Det er SSIs overordnede vurdering i forhold til indkøb i efteråret 2021, at hvis de havde indstillet alle indkøb af varer og prioriteret udbud, så havde det resulteret i en vareforsinkelse på op til 4-5 måneder. Konsekvensen af dette ville have været, at Danmark ikke havde fået leveringer i en periode, hvor covid-19 var kategoriseret som en samfundskritisk sygdom. Konkret vurderer SSI, at vi ville have haft mangel på produkter til PCR- og sekventeringsanalyser i månederne december 2021 og januar og februar 2022, hvis udbuddene var gennemført.

I perioden fra oktober 2021 til april 2022 var den stigende smitte ikke kun afgrænset til Danmark. Stigningen i smitte sås globalt og flere leverandører meddelte øgede leveringstider og prioriteringslister. SSI vurderer, at det var afgørende, at de kunne placere ordrer hurtigt for at kunne opretholde den danske testkapacitet.

Dette og de generelt øgede leveringstider med op til 3-4 måneder på nogle produkter, skabte en yderst kompliceret situation med høj risiko for ikke at kunne understøtte testindsatsen.

SSI har oplyst, at de konstant har søgt efter potentielle leverandører under pandemien, og at de på intet tidspunkt har haft til hensigt at udelukke potentielle leverandører. Tværtimod oplyser SSI, at de meget aktivt har ledt efter producenter, og at det på grund af markedssituationen har været enormt svært at finde leverandører.

Afslutningsvist vil jeg understrege, hvor vigtig den samfundsopgave er, som SSI har løftet. Vi har stået i en helt ekstraordinær situation, og der har skullet kæmpes en indsats under meget vanskelige vilkår.

Tak for ordet.